

Om hjältar och skurkar

Skyn hänger tung över Göteborg inatt. Vitt tryck på en svart tröja, den medvetlöse mannens sista hälsning: "See you in hell"...

Vanja sitter på centralstationen, människor av alla sorter går förbi varandra här: alla på väg någonstans. Vanja tar upp en cigarett som legat lös i fickan och sätter den i munnen. Hon läser på "ankommande" tavlan: Från Linköping 00:00 tåg: 550 Spår: 6, SJ X2000, hon ser på klockan: halv tolv. Vanja reser sig upp och går ut till spåren och gräver fram en tändare ur den vänstra jackfickan. Snart glöder cigarettens i hennes hand och röken omger henne. Kylan är lömsk denna höstkväll och smyger sig sakta på. Klockan slår tolv och Vanja lämnar tre fimpar bakom sig. Hon rättar till den bruna skinjackan, drar handen en gång genom håret och övar ett leende i tågfenestrets reflektion. Tändarna gulnade, håret slitet och ögonen trötta.

- Vanja! en man i en välanvänd grå kavaj och hatt hoppar ut från tåget. Han ler och närmar sig henne med öppna armar.

- Erland, min alldeles egna sticka, underbart att se dig! de båda förenas i en varm kram

- Så var har du vrålåket? frågar han

- Vagnen väntar på oss runt hörnet.

- Det är så fint att komma till en stad med lite klass, längesen man åkte häst och vagn.

De båda skrattar och går sakta arm i arm ut från stationen. Spårvagnsspåren ligger på andra sidan torget och de har ingen brådska att ta sig över. De går sist in i spårvagnen, Erland ger Vanja ännu en kram och de sätter sig ner.

- Det var så länge sedan jag såg en vänlig famn, börjar han efter en liten stunds tystnad.

- Hos mig hittar du alltid en vänlig famn. Ta allt från början, min vän, jag lyssnar på dig.

- Ja jag får nog göra det, Erland tar av sig hatten och lägger den i knät. Jag kan ju börja med arbetet, tjugo år på däckfabriken, men värdefull och oersättlig som man är så är en fast anställning inget man borde förlita sig på. Trots överklagan och rapportering så fanns det självklart ingen hjälp att få. Så föll jag in i en depression, såg ner i en ny flaskbotten varje kväll och gick Eva på nerverna. Han stannar upp för en sekund, ser på Vanja med en blank blick men fortsätter. När jag sen avslöjade henne med... med honom. Då ville jag riva hela lägenheten och kasta mig själv ned för balkongen. Jag gjorde inget av det. Istället drev jag runt i två dagar på stan utan att varken äta, sova eller dricka. Sen var det dags för mig att spika igen min egen kista. Det här är pinsamt... Jag gick till banken och tog ut alla våra besparingar. All ära åt gemensam ekonomi. Jag gick hem igen och tog ut våran tryckkokare från skåpet. Fyllde den stora kastrullen med sedlarna och hällde på tändvätska över alltihop. När hon tittade in genom dörren kastade jag en tändsticka i den smaskiga sedelsalladen. Det blev en fin brasa. Sen åkte jag konstigt nog ut och ja, nu är jag här.

- Erland... Vanja suckade djupt, du är förvånansvärt korkad.

- Jo det är sant.

- Samtidigt är det rätt lustigt, jag menar hur kom du ens på idén att elda upp alla era pengar?

Vanja rynkade lite på näsan och Erland ryckte på axlarna.

- Jag tänkte att eftersom hon inte brydde sig mycket om mig kanske det fanns någon annan svag punkt, det var ändå jag som hade tjänat det mesta av de där pengarna, så jag tänkte att det var lite av min rätt. Att tillägga är kanske att jag inte direkt tänkte helt klart.

- Haha, nej det är nog en rätt viktig detalj.

Framme vid hållplatsen går de båda av spårvagnen och med Vanja i tåten går de över en liten gräsmatta. De sneddar över en asfaltsgång och passer igenom en port in på en innergård. Där inne går de förbi en lekplats, ett tjugotal bänkar och lyktor innan de kommer fram till trappuppgång E.

Morgonsolen slog in genom de österliggande fönstren och ljusreflektioner letade sig in i alla rum av den lilla lägenheten. Vanja torkade sömnen ur ögonen och blinkade för att vänja sig vid att vara vaken. Med rufsigt hår och en askkopp i munnen tog hon sig upp ur sängen och ut på balkongen. Med en morgoncigarett i munnen kunde hon återvända till verkligheten. Staden badade i ett gult morgonljus och det såg faktiskt rätt varmt ut. Vanja lämnade en fimp i askkoppen och gick in igen. I köket öppnade hon kylskåpet och det var lika tomt som hon hade befarat. För att ha någon vettig frukost att bjuda på skulle hon vara tvungen att handla. Erland sov fortfarande. I affären köpte hon frallor, minibaguetter, smör, grevéost, lufttorkad skinka och grapefrukt.

Tillbaka förbi lekplatsen där en liten pojke åkte rutschkana. Vanja log mot honom och fick sitt leende besvarat. När hon gått upp för trapporna satte hon nyckeln i låset och öppnade dörren. När hon stängde den bakom sig hörde hon ett mumlande mantra som upprepades från rummet bredvid: "fan, fan, fan...". På golvet satt Erland, iförd endast kalsonger, med huvudet mellan händerna gungades fram och tillbaka.

- Erland? Vanja tog ett försiktigt steg mot honom

- Vanja, jag trodde du hade försvunnit... åh nej. Han begravnade ansiktet i händerna och kunde inte hejda snyftningarna. Vanja satte sig bredvid honom och omslöt honom i sin famn. Hon vaggade honom sakta och vyssjade honom som ett barn.

- Det är okej, det är okej.

- Det är så jävla pinsamt, men jag... När det inte var någon här när jag vaknade så kom jag att tänka på Eva och hur hon övergav mig. Det var så många morgnar jag vaknade ensam och så länge jag misstänkte att något var fel men utan att veta.

- Det är okej Erland, jag kommer inte överge dig, jag gick ut för att köpa lite mat.

- Du är en klippa Vanja, tack för att jag får sitta och lipa som en barnunge på ditt golv.

- Haha, du är alltid välkommen att lipa på mitt golv, jag går och gör i ordning lite frukost så kan du klä dig och komma in till köket när du är klar.

- Vadå tycker du inte om mig såhär? sade Erland med ett snett leende

- Jo du är väldigt vacker i dina rutiga, beiga kalsonger.

Ännu en asfaltsmorgon med grus i håret åkergrödor ej inom räckhåll inga äpplen att palla och inga bara ben att skrapa upp då det inte finns sommarben i storstaden. I nygjuten betong stelnar alla och blir rädda för grannen bredvid och ropar på storebror som FRA-spionerar vilket gör bladlusen rädd för myran och symbiosen är bruten. Det finns ingen personlig integritet längre för vanligt folk! Men den hemlösa har aldrig haft någon stans att gömma sig och stadens dunkla gränder är hennes hem. Ett hem där alla väggar är mer genomskinliga än de renaste fönster och där vem som helst kan klampa in med sina smutsiga skor. Vår jämlikhet bygger på att stirra utan att se men solen lyser åtminstone denna höstmorgon.

- Vi kommer äta ute varje dag när jag är här va? Erlands såg upp från sin köttfärspaj

- Risken finns, Vanja log.

- Men jag minns ju så väl sist du bjöd på hemlagad mat, det var fint. Erlands ögon lös på ett sätt de inte gjort sedan Vanja såg honom på stationen dagen innan.

- Haha, ja brända stuvade makaroner är väldigt gott, hjälp det måste varit längesen. Tjugo år?

- Ja det kan nog stämma, det verkar som om tiden går.

- Det verkar onekligen vara så min vän.

Under tiden de åt fortsatte de prata gamla minnen. Det fanns mycket att minnas och mycket att berätta. När lunchen var betald gick de ut och fortsatte längs gatan.

- Vi borde hitta på nåt kul ikväll för att fira mitt nya liv som ungsakarl.

- Haha, ja det är verkligen något att fira, vi kan ju alltid gå på krogn och ta en öl tillsammans.

- Det låter väldigt trevligt.

- Då tycker jag att vi säger så, där har du förresten kopparmärra så vet du vart den ligger. Vanja pekade på en stor kopparstaty föreställande en hästburen kung Karl IX.

- Det skall jag lägga på minnet så slipper jag göra bort mig någon mer gång med min okunskap.

- Äsch det är bara göteborgskunskap, det är fullt försteåligt att inte veta.

Ett nytt plåster på den ärrade, kala hjässan då blodflödet aldrig vill ge sig och läkare är översittande moraltanter. Spegelbilden var skrämmande, den lilablå hudtonen, ansiktet som såg ut att vara isärskuret och sedan ihoplimmat en hängande underläpp där saliv ständigt strömmade och lade sig på den stora magen. Han blundade och andades sakta. Den enes eftermiddag är den andres morgon. Med en knubbig hand torkade han bort saliven från magen och drog på sig en t shirt, sedan en tunn skinväst och över den en svart munkjacka med texten "See you in hell" tryckt i vita bokstäver på ryggen.

- Två öl tack, Vanja höll en hundralapp i handen och lutade sig lätt mot bardisken

- Skall bli damen, bartendern tog vant fram två glas, fyllde dem båda från öltappen och ställde dem framför Vanja. Det blir nittio kronor, sade han med ett leende.

- Varsågod.

- Tack så mycket.

- Tack, sade Vanja och log mot bartendern. Hon vände sig om och gick till bordet där Erland väntade på henne.

- Åh tackar, Erland tog emot sin öl och tog en liten klunk av den skummande brygden.

Underbart! Inget går upp emot en god öl i en god väns sällskap. Säg mig nu, min vän, vad säger du om kärleken? Jag har inte hört om några karlar i ditt liv på länge.

- Nej det tjänar inte till att jaga såna längre. Jag har mina vänner nere på härbärgen och för det mesta sover någon över i min lägenhet sen bor alla mina systrar här i stan, vad skall jag med en karl till? Hennes högra hand fattade ölglasen och hon tog en klunk.

- Intressant, när var du sist i en kärleksrelation?

- Jag har massor med kärleksrelationer, senast igår när jag mötte en gammal vän på tågstationen blev det väldigt tydligt.

- Jaja, men du vet vad jag menar, en romantisk relation.

- En romantisk relation, hmm, låt mig tänka ett slag. Hon tystnade och såg ut i luften, tog en klunk av sin öl och ställde sakta ner glasen. Det måste ha varit åtta år sedan nu, men det var mycket kortvarigt. Jag har inte haft en seriös romantisk relation sedan jag var tjugoårig. De båda satt en

stund under tystnad, drack av ölen och såg sig omkring i lokalen. Det var ganska mycket folk och på en scen en bit längre bort höll en jazztrio på att rigga upp. Genom dörrarna strömmade det sakta in mer folk av olika slag, unga musikintresserade där för att se bandet, äldre musikintresserade där av samma anledning och sen de som bara var där för att ta en öl och glömma bort världen runtomkring för en stund. Vanjas blick föll på en storvuxen man som precis kom in genom dörren och hon tyckte att det såg väldigt varmt ut i den svarta munkjacka han hade på sig. Mannen gick upp till baren och satte sig på en stol. Strax stod där en halvt urdrucken öl framför honom.

- Jag tror du har tagit rätt beslut, jag menar se bara på mig. Sorgligare typ får man leta efter.

- Nej, säg inte så. Du är ju här med mig i Götet nu och du kommer inte bli sorglig, det som hänt är sorligt och det kommer ta tid för dig att bearbeta det du har varit med om men du kommer inte bli sorglig. Sen kanske du tar samma beslut som jag eller så hittar du någon bättre än Eva, någon som du är värd.

- Eva var en fantastisk kvinna, han såg ner i sin öl en stund, harklade sig och fortsatte. Ingen har gett mig så många fina stunder som hon, ingen har älskat mig som hon gjorde...

- Erland, hon lade sin hand på hans och de såg varandra i ögonen. Jag menade inte att förringa det ni har haft men hon borde inte ha övergivit dig när du hade det svårt. Det var inte rätt av henne.

- Det har du rätt i och jag klandrar inte bara mig själv. Självklart var det hon gjorde inte kärleksfullt men samtidigt var det jag gjorde helt galet, både före och efter att jag hade kommit på henne med... med...

- Visst, alla har vi ett ansvar för våra handlingar, likaväl du som hon. Men nu får du fokusera på att ta hand om dig själv det är det enda du kan just nu. Sedan får du se om det finns utrymme för någon annan.

- Du har så rätt. Jag måste tacka dig ännu en gång, jag vet inte vad jag skulle tagit mig till utan dig.

- Jag lever för att kunna göra sånt här Erland. Det gläder mig att kunna vara till hjälp.

Fyra räckte inte längre för att dämpa smärtan, fem och sex snart urdruckna. Kylan var ständigt där och likaså alla spöken. Överallt fanns de, varje person i rummet hade ett spöke bredvid sig och alla skrattade de åt honom, alla hånade de hans bedrövliga uppsyn och hans sorgliga anlete. Själv följde honom ett hundratal spöken som alla gäckade honom och det hade han förstått att det var han själv som var ansvarig. Det var han som både väckt spökerna och som höll dem vid liv. Han hade makten att göra sig av med dem men tog inte chansen. Allt liv är inte värdigt, allt liv är inte rent, det som inte är rent går inte att tvätta och urtörsten kommer aldrig att släckas. Inga sorgesånger kommer gråtas och ingen kommer sakna det som inte syns, det som alla önskade inte skulle existera, det som inte ens hundarna anser värt att markera med sin urin.

Den svartklädda halvjätten reser sig sakta från sin stol, vinglar till av alkoholens lek med balansen men han tar tag i en stolsrygg. Med den högra handen höjer han sitt ölglas.

- Skål, hans kraftiga sluddriga stämman ekar i lokalen, han tar en klunk, alla har stannat upp och så plötsligt drämmer han ölglasets i bardisken. Glassplittret borrar sig dels in i hans hand och skickas också iväg åt alla håll. Gästerna runtomkring skriker till, antingen av förvåning eller rädsla. Snart är vakterna där till allas lättnad men besten ger inte med sig självmant. Han svingar ett slag mot en av dem och träffar skallen varpå denne backar ett par steg men är fortfarande på fötter. Den andre

vakten slår monstret över huvudet med sin batong och med hjälp av ett par storvuxna gäster släpas han ut och slängs på gatan. Den första vakten kommer ut och sparkar den nu liggande mannen i magen, bröstkorgen och till sist i huvudet varpå de går in igen. Halvjätten släpar sig sakta framåt gatan med blod strömmande ner för ansiktet.

- Hjälp mig Erland att få honom på fötter. Vanja försöker stötta den skadade.

- Vi måste ringa efter hjälp, ser du inte på honom hur han ser ut? skräcken i Erlands ögon lyser starkt.

- Det är väl klart att jag ser! Hjälp mig att ta honom fram till bänken där så ringer vi då.

De båda hjälps åt att sötta den darrande mannen så att han kan sätta sig ner. Överkroppen vilar på den stora magen och huvudet hänger. Blod strömmar ymnigt från hjässan och faller ner för att bilda en pöl mellan mannens ben.

- För helvete Vanja! Se på honom, detta är sanslöst.

- Ring bara! Vanja skriker nu men rösten är full av auktoritet, inte desperation. Erland slår de tre siffrorna på sin mobiltelefon. Vanja drar av sig sin tröja och försöker torka bort en del av blodet för att hitta såret. På grund av blodströmningen kan hon omöjligt lokalisera dess precisa punkt och hennes andhämtning ökar.

- De är påväg, Erlands röst ekar i den mörka natten.

- Håll din hand här, hon placerar Erlands hand på tröjan som nu täcker över såret på den skadade mannens huvud. Vanja springer in på krogen igen och lämnar de båda männen ensamma på gatan. Den skadade mannen andas stötvis och okontrollerat.

- Var lugn, ambulansen är påväg och Vanja hämtar mer hjälp. Slappna av, det kommer gå bra. Erlands röst darrig liksom hela hans kropp.

- Nej... inte... a... ambulans... .. Nej! Mannens röst först svag sedan starkare i intensitet. Med sina sista krafter reser han sig från bänken och knuffar undan den hälften så store Erland som faller baklänges och slår hårt i marken. Den stora bjässen tar två steg från bänken men kollapsar sedan rakt fram. Näsan ger ifrån sig ett krasande ljud då den slår i den hårda asfalten. Blodet som vägrar levra sig strömmar nu fritt ut på det stelnade svarta tjärgruset. Vanja kommer ensam ut från krogen samtidigt som Erland reser sig upp. Deras blickar möts och hon rusar fram.

- Han blev ursinnig när jag nämnde ambulansen, han knuffade undan mig och jag ramlade bakåt och slog i huvudet. Jag tror jag försvann för en stund. Vanja ser på Erland, ser att han inte blöder men att han har en stor bula.

- Mår du bra?

- Ja det är lugnt med mig men det är värre med honom. Erland pekar på mannen som nu omges av en stor blodpöl. Vanja faller ner vid hans sida och försöker vända honom. Även med Erlands hjälp är han för tung. De gör vad de kan för att stoppa blodflödet och kort därpå blinkar blåa lampor på platsen. Polismännen som är först på plats konstaterar att han är död och ambulanspersonalen som anländer en minut senare kan inte göra mer än att verifiera denna uppgift. Den blodröda färgen och den vita texten på mannens rygg etsar sig fast i Vanjas minne, "See you in hell"; hans sista hälsning till världen.

Ännu en död, ännu en som den vita riddaren i den skinande rustningen inte kunde rädda. Korgar med stengrus ligger tungt på hjältarna och deras ryggar knäcks så lätt för de bär på så mycket, deras

hjärtan brister för de känner för mycket. En stjärna faller ner från en balkong i en förort till Göteborg och en önskan om bättre liv i de tårar som följer.

- Du räddade åtminstone mig. Utan dig hade jag inte haft någonstans att vända mig. Detta var allt Erland kunde förmå sig att säga.

- Ja men nu är det din tur att rädda mig. Vanjas ord intryckt i gråten gick knappt att urskilja. Erland höll om henne och vysjade henne som ett barn.